

14. Komarnytska, O. (2016) Problemy zdiisnennia protsesualnoi diialnosti prokurora pid chas ekstradytsii [Problems of prosecutor's procedural activities during extradition]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. № 2. URL : <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/10-2016/02/komarnitska.pdf>. [in Ukr.].

15. Fomina, T. H. (2017) Ekstradytsiinyi aresht: pravova rehlamentatsiia ta praktyka zastosuvannia [Extradition arrest: legal regulation and application practice]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2017_5_52. [in Ukr.].

16. Sprava «Soldatenko proty Ukrainy» (Zaiava № 2440/07) [The case "Soldatenko v. Ukraine" (Application No. 2440/07)]. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_504#Text. [in Ukr.].

ABSTRACT

Tetiana Badalova. Authorities of the prosecution of Ukraine as subjects of extradition legal relations in criminal proceedings. The article is devoted to highlighting one of the current problems of our time, related to the implementation of procedural guidance during the implementation of the procedure of extradition of offenders in Ukraine.

The historical aspects of the creation and development of the prosecutor's office in Ukraine, as an independent and independent state, and the stages of development of international cooperation in the field of extradition of criminals are considered. The regulatory and legal regulation of the exercise of powers by the prosecutor's office in the field of international cooperation on the extradition of persons (extradition) has been studied. The main types of extradition and procedural powers of the prosecutor's office are described. The authority of the Office of the General Prosecutor's Office of Ukraine during extradition, prosecutor's office bodies to exercise prosecutorial supervision over the observance of the rights of persons subject to extradition was considered.

The relevant section on international cooperation (extradition) of the criminal-procedural legislation of Ukraine was analyzed and proposals were made to improve the provisions of the criminal procedural legislation on extradition as a separate type of international assistance in criminal proceedings. Certain problematic aspects of the prosecutor's activity related to the selection of preventive measure for persons whose extradition is requested are highlighted. It was emphasized that problematic issues related to the translation of procedural documents necessary for the implementation of the extradition process have not yet been resolved.

Keywords: *Prosecutor's Office of Ukraine, extradition, extradition relations, bodies of pre-trial investigation.*

УДК 340.114

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-586-592

Юрій ГОЛИК[©]

аспірант

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Охарактеризовано відповідальність органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні. Актуальність дослідження відповідальності органів місцевого самоврядування зумовлена розширенням їх повноважень, впливу та ресурсів в умовах децентралізації влади. Охарактеризовано рівні та види відповідальності органів місцевого самоврядування, а також аспекти правової відповідальності органів місцевого самоврядування – позитивний (перспективний) та негативний (ретроспективний).

Зроблено висновок, що відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування має як соціальну, так і правову природу, і повинна спиратись на систему стійких і ефективних гарантій.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, відповідальність, соціальна відповідальність, правова відповідальність, децентралізація влади, верховенство права.*

© Ю. Голик, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2367-7204>

k_zpd@dduvs.in.ua

Постановка проблеми. Реформа децентралізації влади в Україні розпочалась у 2014 році та триває досі, навіть в умовах широкомасштабного воєнного вторгнення РФ, що деструктивно впливає на різні сфери життєдіяльності суспільства. В основі реформи – ідея про те, що повноваження, ресурси та відповідальність повинні бути передані на рівень, що є найближчим до громадян та інтересів громади – до органів місцевого самоврядування.

Реформа децентралізації влади вплинула на зміст принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування. Це результат як загальних процесів демократизації в Україні та інформатизації суспільства, так і реформи децентралізації влади. Але потребує нового бачення концепція відповідальності органів місцевого самоврядування, що відповідала б сучасним реаліям.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання відповідальності у місцевому самоврядуванні досліджували М. Баймуратов, Ю. Бальцій, О. Батанов, В. Борденюк, М. Воронов, І. Дробуш, А. Коваленко, М. Корнієнко, А. Колодій, П. Любченко, М. Орзіх, О. Фрицький, В. Федоренко та ін. Децентралізація влади розкрита у наукових працях плеяди дослідників, серед них: О. Бабінова, М. Баймуратов, В. Боклаг, В. Боярський, М. Лахижа, А. Матвієнко, А. Мельничук, В. Наконечний, Л. Наливайко, П. Остапенко, О. Петренко, М. Пухтинський, Т. Тарасенко, Б. Федірко, О. Чепік-Трегубенко, Б. Шевчук, Ю. Шемшученко та ін. Актуальність дослідження відповідальності органів місцевого самоврядування зумовлена розширенням їх повноважень, впливу та ресурсів в умовах децентралізації влади.

У цьому дослідженні ми розділяємо принцип підзвітності та відповідальності на дві самостійні складові, щоб керуватись законами синергетики, розкрити відповідальність органів місцевого самоврядування як самостійне явище.

Метою статті є характеристика відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні.

Виклад основного матеріалу. Кожна з державних і недержавних інституцій повинна відповідати за свою діяльність. Ясність і відповідальність вимагається на кожному рівні управління від усіх акторів, задіяних у розробці і впровадженні державної, регіональної і місцевої політики [1, с. 149; 2, с. 34]. Сама ідея місцевої демократії неможлива без ідеї відповідальної муніципальної влади, яка повинна захищати інтереси своєї громади [3, с. 156]. Ідея відповідальності органів публічної влади, в тому числі місцевого самоврядування, походить не тільки від принципу демократії, а є також складовою принципу верховенства права.

У довідковій літературі поняття «відповідальність» тлумачать як покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, за чийсь дії, вчинки, слова [4]. Поняття «відповідальність» широко вживається під час оцінювання управлінської діяльності посадовців, характеризуючи їхнє ставлення до дорученої справи [5, с. 220]. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування в загальному вигляді характеризується багатоаспектністю, оскільки одночасно являє собою: 1) основний принцип місцевого самоврядування; 2) структурний елемент правового статусу місцевого самоврядування; 3) одну зі спеціальних гарантій реальності місцевого самоврядування. Подвійна природа органів місцевого самоврядування (як елемента громадянського суспільства і як елемента механізму публічного управління) свідчить про дуалістичну природу відповідальності, оскільки органи та посадові особи місцевого самоврядування відповідальні і перед жителями територіальної громади, і перед державою [6, с. 158]. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування має як соціальну, так і правову природу.

Реформування українського суспільства під впливом децентралізаційних змін стали вирішальним поштовхом до реформування інституту місцевого самоврядування в напрямі запровадження нового формату управління на основі соціальних відносин і, як наслідок, формування соціально відповідальної територіальної громади [7, с. 68]. У контексті реформи децентралізації влади саме соціальна відповідальність органів місцевого самоврядування становить особливий інтерес.

Специфіка соціологічного аспекту відповідальності обумовлена побудовою на межі гуманітарних наук антропоцентристського концепту. Поняття «відповідальність» має сенс лише щодо таких явищ, які тією чи іншою мірою залежать від свідомості, волі та бажання людини [8]. А. Зінченко, І. Тітаренко, М. Саприкіна, Є. Ішук визначають соціальну відповідальність як відповідальність муніципалітетів за вплив рішень і дій на

громаду, довкілля і суспільство, яка здійснюється на основі діалогу з громадою для її сталого розвитку й добробуту [9, с. 23]. На думку Ю. Горемікіної та Т. Калашнікової, соціальна відповідальність органів місцевого самоврядування передбачає відповідальне ставлення до виконання своїх власних і делегованих повноважень, якісне надання публічних послуг, ефективну взаємодію з населенням відповідних територіальних громад, бізнесом, громадськістю тощо; відповідальність за результати своїх рішень в економічній, соціальній, культурній, політичній сферах життєдіяльності громади, а також і стосовно довкілля [10, с. 161–162]. Е. Мулеса розширює напрями реалізації соціальної відповідальності органами місцевого самоврядування та виділяє: якісне виконання покладених на них власних і делегованих повноважень; надання якісних адміністративних послуг населенню територіальної громади; збільшення ресурсоефективності; забезпечення балансу інтересів різних груп населення, врахування думок та інтересів громадськості, підвищення рівня їх довіри; забезпечення ефективної взаємодії з населенням, громадськими організаціями та бізнес-структурами, підвищення їх компетентності в питаннях соціально відповідальної діяльності; здійснення заходів, спрямованих на добробут членів територіальної громади; формування стратегій і програм розвитку, благоустрій територій; проведення заходів, спрямованих на збереження екології (зменшення використання енергії, води, паперу тощо); забезпечення прогресу в людському розвитку населення й економічному розвитку територій загалом [7, с. 69]. Отже, соціальна відповідальність зумовлює свідому і активну соціально відповідальну діяльність органів і посадових осіб місцевого самоврядування на основі соціальних норм (правових, моральних, етичних та ін.) щодо реалізації мети і завдань місцевого самоврядування.

Соціальна відповідальність органів державної влади та органів місцевого самоврядування виражається через поєднання правового, соціального й морального ставлення службовців до інтересів та цілей держави й суспільства. Закономірності становлення й розвитку соціально відповідального місцевого самоврядування сформулювали його особливості, напрями та принципи діяльності [7, с. 69]. Правова відповідальність органів місцевого самоврядування є самостійним видом соціальної відповідальності.

Правова відповідальність встановлюється відповідно до вимог ідеального (природного) права та його цінностей. Правова відповідальність лежить в основі юридичної відповідальності. Прикметник «юридична» є завузьким, його використання є доречним у контексті негативної відповідальності, яка відповідно до норми закону застосовується до особи за вчинене нею в минулому правопорушення. Така вихідна наукова позиція найбільш прийнятна для розуміння суті співвідношення правової та юридичної відповідальності [8]. Отже, становлять інтерес два аспекти правової відповідальності органів місцевого самоврядування – позитивний (перспективний) та негативний (ретроспективний).

Наявність відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування є своєрідною протидією правам, які надані місцевому самоврядуванню, запорукою недопущення зловживання владою на місцевому рівні, гарантом дотримання законності та реалізації прав і свобод людини й громадянина [11, с. 186]. Вона має на меті забезпечити: ефективність реалізації завдань та функцій місцевого самоврядування; врахування та захист інтересів територіальної громади під час вирішення всіх питань місцевого значення; тісний зв'язок населення з органами та посадовими особами місцевого самоврядування; дотримання законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування; належне виконання делегованих повноважень; виконання органами та посадовими особами місцевого самоврядування прийнятих на себе зобов'язань перед юридичними та фізичними особами [12, с. 138]. Така мета розширюється у процесі децентралізації влади.

Низка дослідників у сфері конституційного, муніципального та адміністративного права визначають юридичну відповідальність органів місцевого самоврядування в негативному аспекті [13; 14, с. 570; 15; 16, с. 276; 17, с. 43; 18, с. 27], що не повною мірою корелюється з концепцією правової відповідальності, яка містить і негативний, і позитивний аспекти.

Позитивна відповідальність органів місцевого самоврядування є видом правової відповідальності та продовженням соціальної відповідальності, але базується вона переважно на правових та моральних нормах.

Визначену в ст. 74 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» відповідальність, яку несуть за свою діяльність органи та посадові особи місцевого самоврядування перед територіальною громадою, державою, юридичними і фізичними особами, треба вважати саме позитивною [19, с. 173]. Позитивна відповідальність значною мірою перебуває в площині морально-етичних норм, виникає за межами ретроспективної відповідальності. Позитивна відповідальність виявляється в тому, що уповноважена особа усвідомлює підвищені вимоги до виконання своїх повноважень. Реалізовується позитивна відповідальність через юридичні обов'язки суб'єкта права, який у майбутньому добровільно, свідомо та відповідно до припису норми права їх виконує [20, с. 11; 6, с. 160]. Отже, вона передбачає високий рівень правосвідомості і правової культури, глибоке усвідомлення власної місії, спрямованість на добробочесні та ефективне служіння інтересам громади і суспільства. Позитивна відповідальність передбачає й усвідомлення негативних наслідків вчинення неправомірних чи формально правомірних дій, що тягнуть за собою незадовільний результат.

Ефективною гарантією реальності місцевого самоврядування є саме негативна юридична відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Негативна відповідальність органів місцевого самоврядування виражається у вигляді обов'язку суб'єктів муніципальної влади зазнати певних негативних наслідків у разі неналежного, неякісного, неефективного виконання своїх компетенційних повноважень. Метою такої відповідальності передусім є спонукання до належного виконання покладених на них функцій і повноважень, ухвалення законних рішень, а також забезпечення функціонування місцевого самоврядування в інтересах населення та суспільства загалом [11, с. 188]. Л. Наливайко робить висновок, що застосування до органів місцевого самоврядування негативної юридичної відповідальності містить: а) нормативну підставу (наявність норми права, що безпосередньо передбачає склад правопорушення); б) фактичну підставу (наявність складу правового делікту в діяннях деліктоздатного суб'єкта місцевої публічної влади); в) процесуальну підставу – закріплену нормами конституційного та муніципального права процедуру притягнення до правової відповідальності органів і посадових осіб місцевої публічної влади (сукупність послідовних стадій) [21, с. 8]. Юридичну відповідальність органів місцевого самоврядування частіше ототожнюють з негативними наслідками за протиправні рішення, дії чи бездіяльність, неналежне виконання обов'язків.

Такої відповідальності характерні ознаки: а) формальна визначеність правовими нормами та обов'язковість для органів місцевого самоврядування; б) настання за скоєне протиправне, винне діяння (дію або бездіяльність) органом чи посадовою особою місцевого самоврядування, яке спричинило або створило загрозу спричинення моральної та/або матеріальної шкоди суспільним відносинам у сфері місцевого самоврядування; в) застосування законодавчо визначених обмежень особистого, організаційного або майнового характеру стосовно владного суб'єкта (органу чи посадової особи місцевого самоврядування) [6, с. 161]. Видами негативної юридичної відповідальності органів місцевого самоврядування за галузями є: конституційна (та муніципально-правова як її вид), кримінальна, адміністративна, цивільна, дисциплінарна.

З огляду на зазначене під правовою відповідальністю органів місцевого самоврядування треба розуміти передбачений Конституцією та законами України обов'язок органів та посадових осіб місцевого самоврядування зазнати негативних або позитивних наслідків за юридично значущу поведінку (дію чи бездіяльність).

Реформа розширює коло питань місцевого самоврядування й повноваження органів місцевого самоврядування та ув'язує їх з ОТГ. Внаслідок об'єднання громад органи місцевого самоврядування отримали більші можливості розвитку (потужність та кошти), ніж окремі села чи міста. Це пов'язано зі зміною адміністративно-територіальної вертикалі [22, с. 48]. Децентралізація влади забезпечує органам місцевого самоврядування широкі організаційні, функціональні, матеріальні ресурси [23–26]. Спроможність, самостійність, автономність і невідконтрольність місцевого самоврядування державі – основна мета реформи. Це зумовлює низку ризиків і загроз верховенству права, корупційній безпеці, інтересам громади на місцевому рівні тощо. Тому відповідальність органів місцевого самоврядування повинна спиратись на систему стійких і ефективних гарантій.

Висновки. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування має як соціальну, так і правову природу. У контексті реформи децентралізації влади

сама соціальна відповідальність органів місцевого самоврядування становить особливий інтерес. Соціальна відповідальність зумовлює свідому й активну соціально відповідальну діяльність органів і посадових осіб місцевого самоврядування на основі соціальних норм (правових, моральних, етичних тощо) щодо реалізації мети і завдань місцевого самоврядування.

Під правовою відповідальністю органів місцевого самоврядування треба розуміти передбачений Конституцією та законами України обов'язок органів та посадових осіб місцевого самоврядування зазнати негативних або позитивних наслідків за юридично значущу поведінку (дію чи бездіяльність). Її характеризують такі ознаки: передбачена Конституцією та законами України; негативна відповідальність настає лише за вчинення делікту та спирається на примус, а позитивна – за ефективну і корисну активність, що забезпечує виключний результат; санкції (як негативні, так і позитивні) мають особистий, майновий або організаційний характер; притягнення до відповідальності здійснюється у передбаченому законом процесуальному порядку.

В умовах децентралізації влади відповідальність органів місцевого самоврядування повинна спиратись на систему стійких і ефективних гарантій.

Список використаних джерел

1. Шаульська Г. М. Принципи врядування ЄС та впровадження багаторівневої моделі публічного управління в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № (3). С. 143–151.
2. Шаульська Г. М. Децентралізація: деякі пропозиції щодо розподілу компетенцій. *Права людини та проблеми організації і функціонування публічної адміністрації в умовах становлення громадянського суспільства в Україні* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 26–27 квітня 2019 р.). Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2019. С. 32–35.
3. Беспалий В. В. Проблеми тлумачення принципів місцевого самоврядування в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія : Економіка і право*. 2013. № 23. С. 153–159.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII. 1728 с.
5. Невмержицька С., Федоряк Р. Соціальна відповідальність муніципальних службовців у системі муніципального управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 5. С. 214–222.
6. Кириченко Ю. М. Юридична відповідальність органів місцевого самоврядування: багатоаспектність визначення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 158–162.
7. Мулеса Е. В. Соціальна відповідальність органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади. *Науковий вісник Ужгородського Університету. Серія : Економіка*. 2022. Вип. 1 (59). С. 67–72.
8. Безклубий І. Правова відповідальність. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39590/02-Bezklubiy.pdf?sequence=1>.
9. Зінченко А., Тітаренко І., Саприкіна М., Іщук Є. (приклад «Прозорого офісу» у Вінниці). *Прозорість і соціальна відповідальність муніципалітетів*. Київ : Поліграфія «Юстон», 2015. 52 с.
10. Горемікіна Ю., Калашнікова Т. Специфіка соціальної відповідальності органів місцевого самоврядування. *Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. Причорноморські економічні студії*. 2018. № 29. С. 158–163.
11. Іванова Т. М. Відповідальність органів і посадових осіб муніципальної влади в Україні: історико-правовий аналіз. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 185–197.
12. Утвенко В. В. Теорія та історія місцевого самоврядування : навч. посібник. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 234 с.
13. Закон про місцеве самоврядування в Україні: науково-практичний коментар / за ред. В. Ф. Опришка. Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1999. 398 с.
14. Коваленко А. А. Деякі актуальні питання юридичної відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування в Україні. *Правова держава*. 2003. № 14. С. 569–574.
15. Кравченко В. В. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні (основи муніципального права) : навч. посіб. Київ : Арабат-Центр, 2001. 176 с.
16. Демків Р. Я. Конституційне право України : курс лекцій. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 332 с.
17. Грек Т. Б. Правова природа юридичної відповідальності: поняття, принципи та види. *Адвокат*. 2010. № 10 (121). С. 41–45.
18. Голосніченко І. П. Проблеми адміністративного процесу на сучасному етапі розвитку української держави. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. № 19. С. 26–28.
19. Сандул Я. М. Особливості відповідальності виконавчих органів місцевих рад. *Науковий*

вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. 2014. № 12. Т. 1. С. 170–173.

20. Армаш Н. О. Адміністративно-правовий статус керівників органів виконавчої влади : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2005. 19 с.

21. Наливайко Л. Р. Конституційно-правова відповідальність: питання теорії та практики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2000. 19 с.

22. Камардіна Ю. В. Реалізація принципів місцевого самоврядування в умовах муніципальної реформи в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2021. № 3. С. 45–50.

23. Наливайко Л. Р., Чепик-Трегубенко О. С. Децентралізація публічної влади в умовах формування громадянського общества и евроинтеграции Украины. *Legea si Viata.* 2017. № 1/2 (301). С. 121–125.

24. Наливайко Л. Р., Чепик-Трегубенко О. С. Децентралізація влади в Україні в умовах розбудови демократичного громадянського суспільства. *Підприємництво, господарство і право.* 2015. № 10. С. 44–47.

25. Nalyvaiko L., Chanyshva G., Kozin S. Remuneration Of Public Servants In The Federal Republic Of Germany. *Baltic Journal of Economic Studies.* 2018. №4 (5). S. 228–232.

26. Мінакова С. В. Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування: теоретико-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2021. 244 с.

Надійшла до редакції 09.12.2022

References

1. Shaulska, H. M. (2019) Pryntsyvy vriaduvannia YeS ta vprovadzhennia bahatorivnevoi modeli publichnoho upravlinnia v Ukraini [The principles of EU governance and the implementation of a multi-level model of public administration in Ukraine]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy.* № (3), pp. 143–151. [in Ukr.].

2. Shaulska, H. M. (2019) Detsentralizatsiia: deiaki propozyzii shchodo rozpodilu kompetentsii. [Decentralization: some proposals for the distribution of competences]. *Prava liudyny ta problemy orhanizatsii i funkcionuvannia publichnoi administratsii v umovakh stanovlennia hromadianskoho suspilstva v Ukraini : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Zaporizhzhia, 26–27 kvit. 2019 r.).* Zaporizhzhia : Klyasch. pryvat. un-t, pp. 32–35. [in Ukr.].

3. Bepalyi, V. V. (2013) Problemy tlumachennia pryntsyviv mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini [Problems of interpreting the principles of local self-government in Ukraine]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia : Ekonomika i pravo.* № 23, pp. 153–159. [in Ukr.].

4. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy: 250000 [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language: 250,000] / uklad. ta holov. red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin : Perun, 2005. VIII. 1728 p. [in Ukr.].

5. Nevmerzhytska, S., Fedoriak, R. (2017) Sotsialna vidpovidalnist munitsypalnykh sluzhbovtziv u systemi munitsypalnoho upravlinnia [Social responsibility of municipal employees in the system of municipal management]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok.* № 5, pp. 214–222. [in Ukr.].

6. Kyrychenko, Yu. M. (2020) Yurydychna vidpovidalnist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia: bahatoaspektivist vyznachennia [Legal responsibility of local self-government bodies: multifaceted definition]. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal.* № 4, pp. 158–162. [in Ukr.].

7. Mulesa, E. V. (2022) Sotsialna vidpovidalnist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v umovakh detsentralizatsii vlady [Social responsibility of local self-government bodies in conditions of decentralization of power]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Universytetu. Seriia : Ekonomika.* Issue 1 (59), pp. 67–72. [in Ukr.].

8. Bezklubyi, I. Pravova vidpovidalnist [Legal responsibility]. URL : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39590/02-Bezklubiy.pdf?sequence=1> [in Ukr.].

9. Zinchenko, A., Titarenko, I., Saprykina, M., Ishchuk, Ye. (2015) Prozorist i sotsialna vidpovidalnist munitsypalitetiv (pryklad «Prozoroho ofisu» u Vinnytsi) [Transparency and social responsibility of municipalities (the example of the "Transparent Office" in Vinnytsia)]. Kyiv : Polihrafiya "Yuston", 52 p. [in Ukr.].

10. Horemkyina, Yu., Kalashnikova, T. (2018) Spetsyfika sotsialnoi vidpovidalnosti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia [Specifics of social responsibility of local self-government bodies]. *Demohrafiia, ekonomika pratsi, sotsialna ekonomika i polityka. Prychornomorski ekonomichni studii.* № 29, pp. 158–163. [in Ukr.].

11. Ivanova, T. M. (2014) Vidpovidalnist orhaniv i posadovykh osib munitsypalnoi vlady v Ukraini: istoryko-pravovy analiz [Responsibility of bodies and officials of municipal authorities in Ukraine: historical and legal analysis]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav.* № 1, pp. 185–197. [in Ukr.].

12. Utvenko, V. V. (2017) Teoriia ta istoriia mistsevoho samovriaduvannia [Theory and history of local self-government] : navch. posib. Kyiv : DP «Vyd. dim «Personal», 234 p. [in Ukr.].

13. Zakon pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: naukovo-praktychnyi komentar [Law on

local self-government in Ukraine: scientific and practical commentary] / za red. V. F. Opryshka. Kyiv : In-t zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, 1999. 398 p. [in Ukr.].

14. Kovalenko, A. A. (2003) Deaki aktualni pytannia yurydychnoi vidpovidalnosti orhaniv ta posadovykh osib mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini [Some topical issues of legal responsibility of bodies and officials of local self-government in Ukraine]. *Pravova derzhava*. № 14, pp. 569–574. [in Ukr.].

15. Kravchenko, V. V. (2001) Konstytutsiini zasady mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini (osnovy munitsypalnoho prava) [Constitutional principles of local self-government in Ukraine (fundamentals of municipal law)] : navch. posib. Kyiv : Ararat-Tsentr, 176 p. [in Ukr.].

16. Demkiv, R. Ya. (2012) Konstytutsiine pravo Ukrainy [Constitutional law of Ukraine] : kurs lektsii. Lviv : Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 332 p. [in Ukr.].

17. Hrek T. B. (2010) Pravova pryroda yurydychnoi vidpovidalnosti: poniattia, pryntsyipy ta vydy [Legal nature of legal responsibility: concepts, principles and types]. *Advokat*. № 10 (121), pp. 41–45. [in Ukr.].

18. Holosnichenko, I. P. (2003) Problemy administratyvnoho protsesu na suchasnomu etapi rozvytku ukrainskoi derzhavy [Problems of the administrative process at the current stage of development of the Ukrainian state]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. № 19, pp. 26–28. [in Ukr.].

19. Sandul, Ya. M. (2014) Osoblyvosti vidpovidalnosti vykonavchykh orhaniv mistsevyykh rad [Peculiarities of responsibility of executive bodies of local councils]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Yurysprudentsiia*. № 12. Vol. 1, pp. 170–173. [in Ukr.].

20. Armash. N. O. (2005) Administratyvno-pravovyi status kerivnykyv orhaniv vykonavchoi vlady [Administrative and legal status of heads of executive bodies] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv, 19 p. [in Ukr.].

21. Nalyvaiko, L. R. (2000) Konstytutsiino-pravova vidpovidalnist: pytannia teorii ta praktyky [Constitutional and legal responsibility: issues of theory and practice] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. Nauk : 12.00.02 / Kyivskyy nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. Kyiv, 19 p. [in Ukr.].

22. Kamardina, Yu. V. (2021) Realizatsiia pryntsyypiv mistsevoho samovriaduvannia v umovakh munitsypalnoi reformy v Ukraini [Implementation of the principles of local self-government in the conditions of municipal reform in Ukraine]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*. № 3, pp. 45–50. [in Ukr.].

23. Nalyvaiko, L. R., Chepik-Tregubenko, O. S. (2017) Decentralizatsiia publichnoy vlasti v usloviyakh formirovaniya grazhdanskogo obshestva i yevrointegratsii Ukrainy [Decentralization of public authority in the context of the formation of civil society and European integration of Ukraine]. *Leges et Viata*. № 1/2 (301), pp. 121–125. [in Russ.].

24. Nalyvaiko, L. R., Chepik-Trehubenko, O. S. (2015) Detsentralizatsiia vlady v Ukraini v umovakh rozbudovy demokratychnoho hromadianskoho suspilstva [Decentralization of power in Ukraine in the context of building a democratic civil society]. *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 10, pp. 44–47. [in Ukr.].

25. Nalyvaiko L., Chanysheva G., Kozin S. (2018) Remuneration of public servants in the Federal Republic of Germany. *Baltic Journal of Economic Studies*. №4 (5), pp. 228–232.

26. Minakova, Ye. V. (2021) Kontrol za diialnistiu orhaniv mistsevoho samovriaduvannia: teoretyko-pravovyi aspekt [Control over the activities of local self-government bodies: theoretical and legal aspect] : dys. ... kand. yuryd. Nauk ; 12.00.01 / Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav. Dnipro, 244 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Yurii Holyk. Responsibility of local self-government bodies and officials: theoretical and legal characteristics. The article describes the responsibility of local self-government bodies in the conditions of decentralization of power in Ukraine. The relevance of the study of the responsibility of local self-government bodies is due to the expansion of their powers, influence and resources in the conditions of decentralization of power. The levels and types of responsibility of local self-government bodies are characterized, as well as aspects of legal responsibility of local self-government bodies – positive (prospective) and negative (retrospective).

Positive responsibility implies a high level of legal awareness and legal culture, a deep awareness of one's own mission, a focus on virtuous and effective service to the interests of the community and society. Negative legal liability of local self-government bodies and officials is recognized as an effective guarantee of the reality of local self-government.

It was concluded that the responsibility of local self-government bodies and officials has both a social and a legal nature. In the context of the reform of power decentralization, it is the social responsibility of local self-government bodies that is of particular interest. Social responsibility determines the conscious and active socially responsible activity of local self-government bodies and officials on the basis of social norms (legal, moral, ethical, etc.) regarding the implementation of the goals and tasks of local self-government. The legal responsibility of local self-government bodies should be understood as the obligation of local self-government bodies and officials to suffer negative or positive consequences for legally significant behavior (action or inaction) provided for by the Constitution and laws of Ukraine. The responsibility of local self-government bodies should be based on a system of sustainable and effective guarantees.

Keywords: local self-government, responsibility, social responsibility, legal responsibility, decentralization of power, rule of law.